

Onko varhaisen tuen päiväkotiki mahdollinen?

– ajatuksia väitöstutkimuksen herättämänä

Eeva Kaukoluoto (2010). Onko varhaisen tuen päiväkotiki mahdollinen? Tutkimus varhaiskasvatuksen yhteisöllisestä kehittämisestä. Käyttätymistieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.

EEVA KAUKOLUODON kasvatustieteeseen liittyvä väitöstutkimus tarkastettiin kesän kynnyksellä 2010. Olin kuuntelemassa Siltavuorenpenkereellä väitöstilaisuutta, joka sisälsi harvinaista antia nykyään – yleisöäkin hereillä pitävää tieteellistä väittelyä, kiitos vastaväittäjänä toimineen Juhani Lehdon ja itse väittelijän.

Väitöstutkimuksessa etsittiin vastausta siihen, millainen on suomalaisen päiväkodin kasvatustyö lasten vanhempien kanssa ja miten sitä voidaan kehittää. Tutkimus toteutui monivaiheisena käytäntötutkimuksena vuosina 1999–2005, jonka ensimmäinen vaihe oli kasvatustyötä kartoittava kyselytutkimus ja sen yhteenveto. Sen jälkeen seurasivat muutoslaboratoriota hyödyntävät kehittämisistunnot ja käytännön kokeilut sekä niitä koskevat dokumentit kahdesta päiväkodista.

Henkilökunnan teemahaastattelut ja niistä tehty kooste olivat myös tutkimusmateriaalia, samoin virallisdokumentit, joten tutkimusdataa oli kaikkiaan valtaisa määrä.

Tutkija toteaa, että tutkimuksen kohteena oleva kasvatustyö lasten vanhempien kanssa

osana päiväkodin työtä edellyttää kohteen tarkastelua moniulotteisesti yhteiskunnallisissa yhteyksissään (emt. 29). Työssä tuetaan kulttuurihistorialliseen toiminnan teoriaan pohjaavan kehittävän työntutkimuksen lähtökohtiin. Toimintajärjestelmän analysoinnin avulla toiminnan sisäiset suhteet ja vaikutusrakenteet pyritään tuomaan näkyviksi. (Emt. 40.)

KOLME KASVATUSTYÖN OSAAJAPROFIILIA

Kaukoluoto esittelee mielenkiintoisen tutkimustuloksen: vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön eri tavoin suhtautuvat kolme erilaista kasvatustyön osaajien profiilia, jotka hän nimesi vahvojen yhteistyöosaajien, perinteisten yhteistyöosaajien ja kriittisten yhteistyöosaajien ryhmiksi (emt. 63). Kiinnostukseni heräsi ja olisinkin kaivannut kuvausta siitä, millaisen analyysin kautta profiilit olivat syntyneet.

Profiilikuvausten jälkeen tutkija kuvaa työntekijöiden erilaisia suhtautumistapoja lasten osallistumiseen vanhempien kanssa käytäviin kasvatustilaisuuksiin. Olisi mielenkiintoista tietää, oliko suhtautu-

minen erilainen erilaisen profiilin omaavilla työntekijöillä. Olisin kaivannut myös esitettyä tarkempaa tietoa useissa muissakin kohdissa. Lukijalle ei kerro paljoa sanat ”eniten” tai ”vähiten”. Jäin kysymään, kuinka vahvasti ”eniten” tai kuinka selvästi ”vähiten”.

Tutkija kuvaa varsin perusteellisesti päiväkotitoiminnan historiallista muotoutumista Suomessa ja erityisesti Helsingissä. Koin nämä luvut kaikkein mielenkiintoisimpina, pystyinhän niiden siivittämänä kulkemaan läpi vuosikymmenten, joiden aikana olen itsekin ollut osana muutosta: kerran viikossa toteutetut pitkät päivät, kotikäynnit, päiväkodeissa suoritettavat lääkärintarkastukset... kuka sellaisista asioista enää tietääkään? (Emt. 102, 112.)

Elävällä tavalla itselleni muistui mieleen, kuinka nuorena lastentarhanopettajana jännitin, saisinko omat lapseni hoitoon päiväkotiin. Onneksi lastentarhanopettajista oli silloinkin pulaa, sillä lastentarhapaikkojen puute 1960- ja 1970-luvuilla pakotti äidit kilpailemaan niukoista hoitopaikoista omalla ja lastensa huonomuudella. 1990-luvun alussa toteutuneen päivähoiton subjek-

tiivisen oikeuden myötä asiakaskunnan muutos on ollut valtava. Entistä koulutetumpien, kasvatustietoisempien ja vaativien vanhempien tulo päivähoitopalvelujen käyttäjiksi näyttää lisänneen yhteistyön vaativuutta. Lisäksi lama ja työttömyyden vaikeuttama lapsiperheiden sosiaalinen selviytyminen sekä yksinhuoltaja- ja maahanmuuttajaperheiden lisääntyminen laajentavat skaalaa toiseen suuntaan. (Emt. 67–68.)

YHTEISTYÖ VANHEMPIIN KUORMITTAVAA

Tutkimustulosten mukaan osa työntekijöistä kokee lisääntyvän yhteistyön vanhempien kanssa henkisesti hyvin kuormittavana. Kaikilla työntekijöillä ei tuntuu olevan riittävästi työvälineitä muutoksesta selviämiseen. Kaukoluoto nostaa esille hoito- ja kasvatussopimustoiminnan vaatiman ajan ja sen puuttumisen arjessa. Hän painottaa asian hoitamisen vaatiman lisäajan välttämättömyyttä. – Oletukset siitä, että kasvatuksellisen yhteistyön ja hoito- ja kasvatussopimustoiminnan laatu olisivat kehittymässä jotenkin automaattisesti parempaan suuntaan, näyttävät tutkimuk-

sen mukaan ylioptimistisilta, Kaukoluoto toteaa. Myös omissa päiväkotiiin suuntautuneissa tutkimuksissani henkilöstön kiire ja väsymys nousivat varhaiskasvatustyön kehittämisen merkittäviksi esteinä. Ongelmana Kaukoluodon tutkimissa päiväkodeissa näyttää myös olevan määräaikaisten työntekijöiden suuri määrä, mikä aiheuttaa kasvatusyhteistyön katkoja. Tämäkin varhaiskasvatustyötä vaikeuttava tilanne on tullut esille myös omissa tutkimuksissani.

Kaukoluoto kysyy, onko lastentarhanopettajien koulutus vastannut riittävästi muuttuneen asiakaskunnan tarvitsemaan asiantuntemukseen. Hyvä kysymys. Uusimmat ja nuorimmat työntekijät tuntuivat olevan hänen mukaansa kaikkein suurimmassa pullassa. (Emt. 67–68.)

Kaukinen toteaa tutkimuksensa perusteella, että maamme päiväkotien toimintajärjestelmä on hyvin pitkälle yhteiskuntapolitiikan kautta ulkoisesti säädeltyä ja on osoittautunut muuttuvan noin kymmenen vuoden välein. Toimintaohjeet näyttivät kumuloituvan tehtäväröykkiöksi päiväkodeille, josta syystä päiväkodin

ydintehtävän pitkäjännitteinen suunnittelu ja päivittäinen toiminta vaikeutuvat. (Emt. 211). Hän kuvaa päiväkodin valtiollista säätelyä selkeästi aikajanalla, joka alkaa 1963 ja päättyy vuoteen 2001.

Lukemani perusteella en suosittele Kaukoluodon väitöskirjaa iltalukemiseksi. Kehittävään työntutkimuksen metodiinkin lienee helpompaa tutustua muiden julkaisujen kautta. Sen sijaan esimerkiksi tuleville ja miksei jo työssään toimivillekin varhaiskasvattajille se antaa rikkaan kuvan siitä historiasta, jonka kuluessa päiväkotityö on kehittynyt. Moni nykyään ihmettelyä aiheuttava asia päiväkotihoidossa saa selityksensä historian kautta. Tutkijan tyylinä on tuoda asiat ja mielipiteet selvästi ja rohkeasti esille, josta tyylistä itse pidän.

Tutkimuksensa tuloksena Eeva Kaukoluoto esittää varhaisen tuen päiväkodin toimintakonseptin. Siihen pääsette tutustumaan, kun luette väitöskirjan itse.

Tuulikki Venninen
*KT, tohtoritutkija,
Opettajankoulutuslaitos,
Helsingin yliopisto*